

Hỗ Trợ Trực Quan và Rối Loạn Phổ Tự Kỳ

Giới thiệu

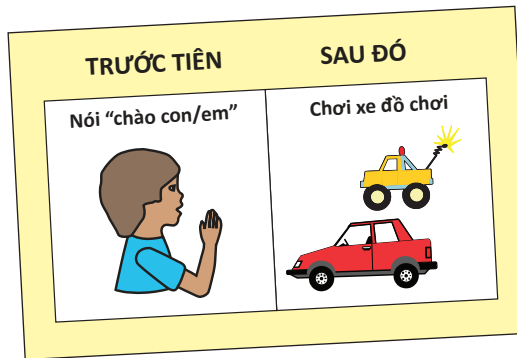
Hỗ trợ trực quan là gì? Hỗ trợ trực quan là sử dụng hình ảnh hoặc nội dung trực quan khác để giao tiếp với trẻ gặp khó khăn với việc hiểu hoặc sử dụng ngôn ngữ. Hỗ trợ trực quan có thể là hình chụp, hình vẽ, đồ vật, từ ngữ, hoặc danh sách. Nghiên cứu đã cho thấy rằng hỗ trợ trực quan là một phương thức giao tiếp hiệu quả.

Hỗ trợ trực quan được sử dụng với trẻ mắc các rối loạn phổ tự kỷ (ASD) phục vụ hai mục đích chính. Chúng có thể giúp cha mẹ giao tiếp hiệu quả hơn với con mình, và chúng giúp con họ giao tiếp hiệu quả hơn với người khác.

Tập tài liệu này giới thiệu với cha mẹ, người chăm sóc và các chuyên gia về hỗ trợ trực quan và cung cấp hướng dẫn về cách sử dụng chúng hiệu quả. Có thể sử dụng hỗ trợ trực quan với những người ở bất kỳ độ tuổi nào, mặc dù tập tài liệu này nhắc đến trẻ em. Ngoài ra, hỗ trợ trực quan có thể được sử dụng bởi những người chăm sóc không phải là cha mẹ.

Tại sao hỗ trợ trực quan lại quan trọng? Các đặc điểm chính của ASD là khó khăn trong giao tiếp xã hội, sử dụng ngôn ngữ, và có những mối quan tâm hạn chế hoặc hành vi lặp đi lặp lại. Hỗ trợ trực quan giúp ích ở tất cả ba lĩnh vực.

Thứ nhất, trẻ mắc ASD có thể không hiểu được những gợi ý xã hội khi các em tiếp xúc với người khác trong các hoạt động hàng ngày. Các em có thể không nắm bắt được những kỳ vọng xã hội, như cách gọi chuyện,

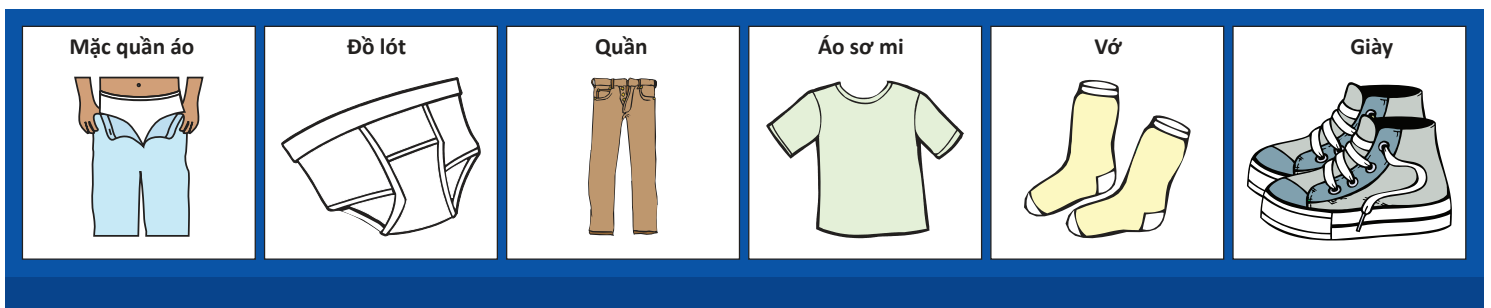

cách trả lời khi người khác tiếp cận xã giao, hoặc cách thay đổi hành vi dựa trên các quy tắc xã hội bất thành văn. Hỗ trợ trực quan có thể giúp dạy các kỹ năng xã hội và giúp trẻ mắc ASD tự sử dụng chúng trong các tình huống xã hội.

Thứ hai, trẻ mắc ASD thường thấy khó hiểu và khó theo dõi các hướng dẫn bằng lời. Các em có thể không bày tỏ mong muốn hay nhu cầu của mình một cách hiệu quả. Dụng cụ trực quan có thể giúp cha mẹ truyền đạt kỳ vọng của mình. Điều này giúp giảm tình trạng lúng túng và có thể giúp giảm các hành vi có vấn đề phát sinh từ việc khó giao tiếp. Dụng cụ trực quan có thể tăng cường các cách giao tiếp thích hợp, tích cực.

Cuối cùng, một số trẻ mắc ASD lo âu hoặc hành động khi hoạt động thường nhật của các em có thay đổi hoặc các em ở vào các tình huống không quen. Dụng cụ trực quan có thể giúp các em hiểu việc cần làm và chuyện gì sẽ diễn ra tiếp theo và cũng giúp giảm lo âu. Dụng cụ trực quan có thể giúp các em chú ý đến các chi tiết quan trọng và giúp các em bắt kịp thay đổi.

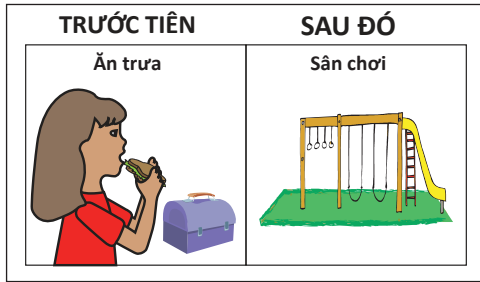
Tiếp theo ở trang kế

Bảng Trước Tiên - Sau Đó

□ Nó là gì?

Bảng Trước Tiên-Sau Đó là trình bày trực quan về thứ gì đó mà con quý vị thích, sẽ diễn ra sau khi hoàn thành một nhiệm vụ mà con quý vị kém thích hơn.

□ Dụng cụ này có ích khi nào?

Bảng Trước Tiên-Sau Đó có ích trong việc dạy trẻ mắc ASD thực hiện theo hướng dẫn và học các kỹ năng mới. Bảng Trước Tiên-Sau Đó khích lệ các em thực hiện những hoạt động mà các em không thích và làm rõ khi nào các em có thể thực hiện việc mình thích. Bảng Trước Tiên-Sau Đó đặt ra nền tảng ngôn ngữ cần thiết để hoàn thành các hướng dẫn và hoạt động có nhiều bước và để sử dụng các hệ thống trực quan phức tạp hơn.

□ Tôi có thể dạy và sử dụng dụng cụ này bằng cách nào?

Hãy quyết định quý vị muốn con mình hoàn thành nhiệm vụ gì trước (nội dung đưa vào ô “trước tiên”) và vật hoặc hoạt động con quý vị thích (nội dung đưa vào ô “sau đó”) mà con quý vị có thể có ngay sau khi hoàn thành nhiệm vụ “trước tiên”. Vật/hoạt động con quý vị thích này phải có đủ tính khích lệ để tăng khả năng con quý vị sẽ làm theo hướng dẫn của quý vị.

Đặt dụng cụ trực quan lên bảng (ví dụ hình chụp, hình vẽ, từ ngữ) thể hiện hoạt động quý vị đã cho biết. Cho con quý vị xem bảng với hướng dẫn ngắn gọn bằng lời. Hãy cố sử dụng số từ ít nhất có thể. Ví dụ, trước khi bắt đầu nhiệm vụ “trước tiên”, hãy nói “Trước tiên, hãy mang giày, sau đó chơi xích đu.” Nếu cần, chỉ vào bảng khi con quý vị đang thực hiện nhiệm vụ. Ví dụ, nói “Một chiếc giày nữa, sau đó chơi xích đu” khi con quý vị gần hoàn thành.

Khi nhiệm vụ “trước tiên” hoàn thành, trở lại bảng. Ví dụ, nói “Con đã mang giày xong, giờ thì chơi xích đu!” và ngay lập tức cho con quý vị một vật hay hoạt động củng cố mà con quý vị thích.

Để dạy trẻ mắc ASD về giá trị của Bảng Trước Tiên-Sau Đó, quý vị phải cho các em một hoạt động hoặc vật củng cố sau khi các em hoàn thành nhiệm vụ “trước tiên”. Nếu không, con quý vị có thể không tin tưởng vào tấm bảng lần sau khi quý vị sử dụng.

□ Nếu hành vi có vấn đề xuất hiện thì sao?

Nếu xuất hiện hành vi có vấn đề, hãy tiếp tục bằng cách nhắc con quý vị hoàn thành nhiệm vụ “trước

tiên” bằng hành động. Tập trung vào nhiệm vụ thay vì vào hành vi có vấn đề. Điều quan trọng là vẫn cung cấp vật hoặc hoạt động củng cố, vì trọng tâm của bảng là hoàn thành nhiệm vụ “trước tiên”, chứ không phải là giải quyết hành vi có vấn đề.

Nếu quý vị cho rằng hành vi có vấn đề có thể xuất hiện, hãy bắt đầu bằng cách giới thiệu Bảng Trước Tiên-Sau Đó để thực hiện một nhiệm vụ mà con quý vị thường sẵn sàng hoàn thành thành công. Nếu hành vi có vấn đề trở nên khó kiểm soát hơn, quý vị có thể cân nhắc tham khảo ý kiến của một chuyên gia để trực tiếp giải quyết các hành vi này.

Thời Gian Biểu Trực Quan

□ Nó là gì?

Thời gian biểu trực quan là một nội dung trình bày trực quan về những gì sẽ diễn ra trong ngày hoặc trong một nhiệm vụ hay hoạt động.

□ Dụng cụ này có ích khi nào?

Thời gian biểu trực quan có ích để chia nhỏ một nhiệm vụ có nhiều bước để đảm bảo hoạt động dạy và làm theo các bước đó. Thời gian biểu này cũng có ích trong việc giảm lo âu và củng cố xoay quanh các hoạt động chuyển tiếp bằng cách truyền đạt khi nào các hoạt động nhất định sẽ diễn ra trong ngày hoặc một phần của ngày đó.

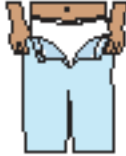

□ Tôi có thể dạy và sử dụng dụng cụ này bằng cách nào?

Sau khi con quý vị hiểu được khái niệm về các hoạt động theo trình tự thông qua việc sử dụng Bảng Trước Tiên-Sau Đó, quý vị có thể lập một thời gian biểu phức tạp hơn cho một loạt các hoạt động trong ngày.

Hãy quyết định các hoạt động quý vị sẽ dán hình ảnh trong thời gian biểu. Chọn các hoạt động thực sự sẽ xuất hiện theo thứ tự cụ thể đó. Hãy cố kết hợp các hoạt động được thích và các hoạt động không thích.

Đặt dụng cụ trực quan lên thời gian biểu (ví dụ hình chụp, hình vẽ, từ ngữ) thể hiện hoạt động quý vị đã cho biết. Thời gian biểu này có thể di chuyển được, ví dụ như trên bìa kẹp hoặc bảng kẹp, hoặc có thể dán vào một nơi cố định, như tủ lạnh hoặc tường. Con quý vị phải có thể nhìn thấy thời gian biểu trước khi bắt đầu hoạt động đầu tiên trên thời gian biểu. Con quý vị phải tiếp tục nhìn thấy thời gian biểu trong phần còn lại của các hoạt động.

Khi đến lúc thực hiện một hoạt động trên thời gian biểu, hãy gợi ý cho con quý vị bằng hướng dẫn bằng lời ngắn gọn. Ví dụ, nói “Hãy xem thời gian biểu.” Điều này sẽ giúp con quý vị chú ý khi hoạt động tiếp theo bắt đầu. Trước tiên, quý vị có thể cần phải hướng dẫn cho con mình kiểm tra thời gian biểu bằng hành động (ví dụ như nhẹ nhàng xoay vai và nhắc con quý vị chỉ vào hoạt động tiếp theo trên thời gian biểu). Quý vị có thể dần dần giảm số lần nhắc bằng hành động khi con quý vị bắt đầu sử dụng thời gian biểu một cách độc lập hơn.

Đi vệ sinh	Đánh răng	Tắm	Mặc quần áo	Ăn sáng	Chuẩn bị ba lô	Xe buýt
						

Khi một nhiệm vụ được hoàn thành, gợi ý cho con quý vị kiểm tra thời gian biểu lần nữa, dùng quy trình mô tả bên trên, và chuyển sang hoạt động tiếp theo.

Khen ngợi và/hoặc cung cấp yếu tố củng cố tích cực khác cho con quý vị khi làm theo thời gian biểu và khi chuyển sang và hoàn thành các hoạt động trên thời gian biểu. Có thể có ích khi sử dụng đồng hồ hẹn giờ mà con quý vị có thể nghe để giúp nắm rõ thời gian chuyển tiếp.

Kết hợp các biến thể vào thời gian biểu bằng cách giới thiệu một biểu tượng thể hiện một hoạt động chưa biết (ví dụ “ô” hay “hoạt động bất ngờ”). Bắt đầu dạy khái niệm này bằng cách ghép nó với một hoạt động tích cực hoặc bất ngờ. Dần dần sử dụng cách này cho các thay đổi bất ngờ trong thời gian biểu.

❑ Nếu hành vi có vấn đề xuất hiện thì sao?

Nếu xuất hiện hành vi có vấn đề, hãy tiếp tục bằng cách nhắc con quý vị hoàn thành nhiệm vụ đang diễn ra bằng hành động. Tập trung vào nhiệm vụ thay vì vào hành vi có vấn đề. Sau đó chuyển sang hoạt động tiếp theo theo thời gian biểu và vẫn cung cấp vật hoặc hoạt động củng cố được nêu trên thời gian biểu, vì trọng tâm của thời gian biểu là hoàn thành nhiệm vụ, chứ không phải là giải quyết hành vi có vấn đề.

Nếu quý vị cho rằng hành vi có vấn đề có thể xảy ra, hãy bắt đầu bằng cách giới thiệu thời gian biểu trực quan trong khi thực hiện các nhiệm vụ mà con quý vị thường sẵn sàng hoàn thành thành công. Nếu hành vi có vấn đề trở nên khó kiểm soát hơn, quý vị có thể cân nhắc tham khảo ý kiến của một chuyên gia để trực tiếp giải quyết các hành vi này.

Cài Đặt Tham Số Theo Cách Trực Quan

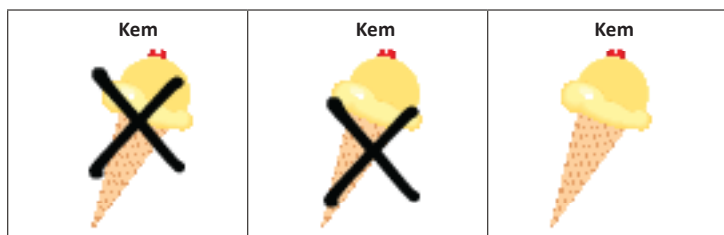
❑ Nó là gì?

Cài đặt tham số gồm có sử dụng dụng cụ trực quan để đặt ra các ranh giới rõ ràng xoay quanh các đồ vật hay hoạt động và để truyền đạt các hành vi kỳ vọng cơ bản, như chờ đợi.

❑ Dụng cụ này có ích khi nào?

Cài đặt tham số theo cách trực quan có ích trong việc truyền đạt những giới hạn là một phần của một hoạt động và con quý vị có thể không nắm rõ. Sau đây là một số ví dụ về các tình huống trong đó dụng cụ này có thể có ích. Truyền đạt các ranh giới vật lý của một khu vực hay hoạt động, ví dụ, sử dụng biển báo “dừng” để đánh dấu nơi phải dừng lại trong vườn sau. Hoặc cho biết một vật hoặc hoạt động còn lại

bao nhiêu trước khi biến mất. Ví dụ, đặt hình “không có” lên máy tính khi không phải lúc chơi máy tính. Hoặc đặt hình ảnh 3 hộp nước ép trái cây lên tủ lạnh và gỡ hoặc che mỗi hình mỗi khi cho con quý vị uống nước ép trái cây. Cho thấy cần phải chờ thứ gì đó, phải chờ nhưng sẽ sớm có lại, ví dụ như bằng cách cung cấp phiếu “chờ” kết hợp với đồng hồ hẹn giờ.

❑ Tôi có thể dạy và sử dụng dụng cụ này bằng cách nào?

Bắt đầu dạy cách sử dụng các dụng cụ trực quan này trong các tình huống có các tham số rõ ràng, xác định, ngắn gọn. Khi con quý vị hiểu hơn về các dụng cụ trực quan này, dần dần tăng cường sử dụng trong các hoạt động dài hạn hơn và với các tham số mang tính trừu tượng hơn.

❑ Ví dụ:

Ranh giới vật lý: Đặt dụng cụ trực quan lên ranh giới vật lý đã đặt ra (ví dụ cánh cửa) và chỉ vào nó khi tuân thủ quy tắc. Ví dụ, khi con quý vị dừng lại ở cánh cửa, hãy chỉ vào biển báo dừng và nói “Dừng lại.” Khen ngợi hoặc củng cố khi tuân thủ tham số này. Sau khi quý vị đã dạy khái niệm này, sử dụng cùng một dụng cụ trực quan trong các hoạt động khác hoặc trong các môi trường khác ở nơi cần có cùng một ranh giới nhưng không rõ bằng, chẳng hạn như biển báo “Dừng” trên sân chơi.

Tính khả dụng hạn chế: Quyết định số lần hoặc thời lượng có thể sử dụng vật hoặc hoạt động. Cho biết rằng thông qua dụng cụ trực quan, ví dụ, 3 hình ảnh hộp nước ép trái cây dán trên tủ lạnh để cho biết được phép uống 3 hộp ngày hôm đó. Sau khi đã sử dụng hoặc thực hiện một vật hay hoạt động, cho thấy sự thay đổi bằng cách sử dụng dụng cụ trực quan, ví dụ như, gạch chéo hoặc gỡ một trong các hình hộp nước ép trái cây. Khi vật đó không còn khả dụng nữa, hãy sử dụng dụng cụ trực quan để cho biết điều này. Ví dụ, cho con quý vị biết rằng không còn hình nước ép trái cây trên tủ lạnh nữa sau khi các em đã sử dụng hết.

Chờ: Bắt đầu bằng cách giới thiệu biểu tượng “chờ” trong một khoảng thời gian rất ngắn trước khi con quý vị có thể có một vật hoặc hoạt động mình thích.

Có thể có ích khi kết hợp sử dụng biểu tượng “chờ” với đồng hồ hẹn giờ. Yêu cầu con quý vị đổi phiếu “chờ” để lấy vật đó hoặc hoạt động đó. Ví dụ, khi con quý vị xin thức ăn nhẹ, hãy phát phiếu “chờ”, đặt đồng hồ hẹn giờ 10 giây, và sau đó khen ngợi khi con quý vị chờ và đổi phiếu “chờ” lấy thức ăn nhẹ.

Khi con quý vị học cách sử dụng dụng cụ trực quan để đặt ra tham số, dần dần tăng lượng thời gian hoặc số tình huống con quý vị phải chờ đồ vật hoặc hoạt động.

❑ **Nếu hành vi có vấn đề xuất hiện thì sao?**

Nếu quý vị cho rằng hành vi có vấn đề có thể xuất hiện, hãy giới thiệu các tham số này trong các tình huống ít khó hơn hoặc bắt đầu bằng những kỳ vọng đơn giản.

Nếu xuất hiện hành vi có vấn đề, hãy nhất quán với các tham số quý vị đã đặt ra. Tập trung khen ngợi bất kỳ mặt nào của tham số đang thực hiện theo, thay vì chuyển trọng tâm sang các hành vi có vấn đề.

Sử dụng sự hỗ trợ trực quan có thể giúp quý vị và con mắc ASD của quý vị giao tiếp và quản lý các hoạt động hàng ngày theo những cách tích cực.

Các Tài Nguyên về Sử Dụng Công Cụ Hỗ Trợ Trực Quan:

- ❑ www.do2learn.com
- ❑ card.ufl.edu/content/visual.html
- ❑ www.kidaccess.com/index.html
- ❑ Eckenrode, L., Fennell, P., & Hearsey, K. (2004). *Tasks Galore for the Real World*. Raleigh, NC: Tasks Galore.

Các Tài Nguyên về Rối Loạn Phổ Tự Kỳ:

- ❑ **Viện Điều Trị và Nghiên Cứu Rối Loạn Phổ Tự Kỳ (TRIAD)**, Vanderbilt Kennedy Center, cam kết cải thiện các dịch vụ đánh giá và điều trị cho trẻ mắc rối loạn phổ tự kỷ và gia đình các em, đồng thời nâng cao kiến thức và đào tạo. Để biết thông tin về các dịch vụ và tài nguyên điều trị bệnh tự kỷ của TRIAD và Vanderbilt:

Đường Dây Thông Tin về Tự Kỳ của Vanderbilt

Địa phương (615) 322-7565
Miễn phí (1-877) ASD-VUMC [273-8862]
Email: autismresources@vanderbilt.edu

Bộ Phận Tiếp Ngoại và Đào Tạo của TRIAD (615) 936-1705

Web: triad.vanderbilt.edu

- ❑ **Tennessee Disability Pathfinder**, một dịch vụ thông tin và giới thiệu miễn phí đối với mọi hình thức khuyết tật, mọi độ tuổi, cung cấp thông tin về các tài nguyên điều trị bệnh tự kỷ bên ngoài Vanderbilt. Địa phương (615) 322-8529, (1-800) 640-4636.
Web: www.familypathfinder.org
- ❑ Các chương dành cho địa phương của **Hiệp Hội Bệnh Tự Kỳ Hoa Kỳ (ASA)** (www.autism-society.org) cung cấp thông tin, hỗ trợ và sự vận động cho người mắc ASD và gia đình họ.

Hiệp Hội Điều Trị Tự Kỳ Miền Trung Tennessee

Điện thoại: (615) 385-2077, (866) 508-4987
Email: asmt@tnautism.org
Web: www.tnautism.org

Hiệp Hội Điều Trị Tự Kỳ Nam - Trung

Điện thoại: (901) 542-2767
Email: autismsocietymidsouth@yahoo.com
Web: www.autismsocietymidsouth.org

Hiệp Hội Điều Trị Tự Kỳ Miền Đông Tennessee

Điện thoại: (865) 2'47-5082
Email: asaetc@gmail.com

- ❑ **Autism Speaks** (www.autismspeaks.org/) cung cấp tài nguyên và hỗ trợ cho người mắc ASD và gia đình họ.

Ấn phẩm này được soạn bởi Whitney Loring, Psy.D., Nghiên Cứu Sinh Sau Tiến Sĩ của TRIAD, và Mary Hamilton, M.Ed., BCBA, Tư Vấn Viên Giáo Dục và Hành Vi của TRIAD. Công trình này có được sự hỗ trợ của Beth Malow, M.D., M.S., Giáo Sư Thần Kinh Học, Nghiên Cứu Viên Chính, Cơ Sở Vanderbilt Autism Treatment Network, và Zachary Warren, Ph.D., Phó Giáo Sư Nhi Khoa, Đồng Nghiên Cứu Viên Chính, Cơ Sở Vanderbilt Autism Treatment Network. Ấn phẩm này đã được biên tập, thiết kế và xuất bản bởi nhân viên phòng Phân Phát và Đồ Họa của Trung Tâm Điều Trị Xuất Sắc Khuyết Tật Phát Triển Vanderbilt Kennedy (Vanderbilt Kennedy Center for Excellence in Developmental Disabilities). Chúng tôi rất biết ơn công xem xét và đề nghị của nhiều người, bao gồm ban giảng viên của Viện Nghiên Cứu và Điều Trị Rối Loạn Phổ Tự Kỳ Vanderbilt Kennedy (Vanderbilt Kennedy Treatment and Research Institute for Autism Spectrum Disorders, TRIAD) và Hiệp Hội Điều Trị Tự Kỳ Miền Trung Tennessee (Autism Society of Middle Tennessee). Ấn phẩm này có thể được phân phát theo nguyên trạng hoặc có thể được tùy chỉnh miễn phí dưới dạng tập tin điện tử để quý vị và nhân viên, để ấn phẩm chứa thông tin của tổ chức của quý vị và những thông tin giới thiệu thường xuyên nhất. Để biết thông tin sửa đổi, vui lòng liên hệ với courtney.taylor@vanderbilt.edu, (615) 322-5658, (866) 936-8852.

Các tài liệu này là kết quả của các hoạt động liên tục của Autism Speaks Autism Treatment Network, một chương trình được tài trợ của Autism Speaks. Ấn phẩm này được xuất bản một phần nhờ Tài Trợ số T73MC00050 của Cục Sức Khỏe Bà Mẹ và Trẻ Em (Maternal and Child Health Bureau, MCHB), Cục Quản Lý Tài Nguyên và Dịch Vụ Chăm Sóc Sức Khỏe (Health Resources and Services Administration, HRSA), Bộ Y Tế và Dịch Vụ Nhân Sinh (Department of Health and Human Services, HHS). Các tác giả hoàn toàn chịu trách nhiệm đối với nội dung của ấn phẩm và những nội dung này không nhất thiết phải thể hiện quan điểm chính thức của MCHB, HRSA, HHS. In vào tháng 3, 2011. Hình ảnh của ©2011 Jupiterimages Corporation.

VANDERBILT
KENNEDY CENTER